

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ**

**Національний аграрний університет Вірменії
Опольський політехнічний університет (Польща)
Інститут Європейської освіти (Болгарія, Софія)**

CARAH Experimentation farm Potato Warning System Department (Belgium)

Устимівська дослідна станція рослинництва Інституту рослинництва імені В.Я.Юрьєва НААН України

Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва

Уманський національний університет садівництва

**Полтавська державна сільськогосподарська дослідна станція
імені М.І. Вавилова ІС і АПВ НААН**

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

Українська медична стоматологічна академія

Приватне підприємство «Агроєкологія»

*Кафедра захист рослин
Кафедра екології, збалансованого
природокористування та захисту довкілля*

**Міжнародна науково-практична конференція
«Захист і карантин рослин: історія та сьогодення»
(присвячена 110-річниці створення відділу
захисту рослин Полтавської дослідної
станції імені М.І.Вавилова)**

24-25 листопада 2020 р.

Захист і карантин рослин: історія та сьогодення» (присвячена 110-річниці створення відділу захисту рослин Полтавської дослідної станції імені М.І.Вавилова) : матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Полтава, 24-25 листопада 2020 р.). Полтава: ПДАА, 2020. 148 с.

Міністерство освіти і науки України, Державна наукова установа «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (УкрІНТЕІ), Посвідчення № 715 від 23 листопада 2020 р. (Міжнародна науково-практична конференція «Захист і карантин рослин: історія та сьогодення» (присвячена 110-річниці створення відділу захисту рослин Полтавської дослідної станції імені М. І. Вавилова).

У збірнику представлені тези, присвячені сучасним проблемам захисту і карантину рослин, фітосанітарного моніторингу та розвитку агроєкосистем України. Матеріали призначені для наукових співробітників, викладачів, здобувачів вищої освіти та аспірантів вищих навчальних закладів, фахівців і керівників сільськогосподарських підприємств АПК різної організаційно-правової форми господарювання та всіх, кого цікавить проблематика сучасного захисту рослин в агроєкосистемах України.

The collection presents theses devoted to modern problems of plant protection and quarantine, phytosanitary monitoring and development of agroecosystems of Ukraine. The materials are intended for researchers, teachers, graduates and graduate students, specialists and managers of agricultural enterprises of various organizational and legal forms of management and all who are interested in modern plant protection in agroecosystems of Ukraine.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Доля Микола Миколайович – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри інтегрованого захисту і карантину рослин Національного університету біоресурсів і природокористування України, член-кореспондент Національної академії аграрних наук України.

Гапон Світлана Василівна – доктор біологічних наук, професор кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Рекомендовано до друку Вченою радою Полтавської державної аграрної академії (протокол № 7 від 15.12.2020 року)

*Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні
автори.*

ЗМІСТ

Писаренко В.М.	СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРОВАНОГО ЗАХИСТУ РОСЛИН	9
РОЗДІЛ 1. ЗАХИСТ РОСЛИН: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ		11
Самородов В.М.	ЗАЧИНАТЕЛЯ ПРИКЛАДНОЇ ЕНТОМОЛОГІЇ МИКОЛА КУРДЮМОВ (1885-1917): ВІХИ БІОГРАФІЇ ТА ВЕЛИЧ ЗВЕРШЕНЬ	11
Білявський Ю.В.	ВИДАТНІ ВЧЕНІ-ЕНТОМОЛОГИ ДОСЛІДНОЇ СПРАВИ	16
Колесников Л.О., Шиян О.О.	КОЛЕКЦІЯ ЖУЖЕЛИЦЬ (CARABIDAE) – ЦІННИЙ ДАРУНОК МУЗЕЮ	19
Сокирко М. П., Кавалір Л. В., Бохан З. М., Марініч Л. Г.	ДОСЛІД ТРИВАЛІСТЮ 136 РОКІВ	22
Писаренко В.М., Шерстюк О.Л., Коваленко Н.П.	ВИВЧЕННЯ ЕНТОМОКОМПЛЕКСУ ШКІДНИКІВ ЛЮЦЕРНИ НА ПОЛТАВЩИНІ	25
РОЗДІЛ 2. ФІТОСАНІТАРНИЙ МОНІТОРИНГ І ПРОГНОЗ		28
Балим Б.В., Поспелова Г.Д., Онїпко В.В.	ПОСІВНІ ЯКОСТІ НАСІННЯ РОЗТОРОПШІ ПЛЯМИСТОЇ	28
Баранник Т., Поспелова Г.Д., Нечипоренко Н.І.	МЕТОД ВІДБИТКІВ У ДІАГНОСТИЦІ НАСІННЄВОЇ ІНФЕКЦІЇ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ	30
Білявський Ю. В.	ПРОГНОЗУВАННЯ ГОЛОВНИХ ШКІДНИКІВ ПОЛЬВИХ КУЛЬТУР ТА УМОВИ ЇХ ПОШИРЕННЯ	32
Бондус Р.О., Упир Л.М., Безхижко В.І.	КОЛЕКЦІЙНІ ЗРАЗКИ КАРТОПЛІ, ЯК ОБ'ЄКТ ЗБЕРЕЖЕННЯ	34
Костенко М. О., Поспелова Г.Д., Коваленко Н.П.	СТРУКТУРА ПАТОГЕННОГО КОМПЛЕКСУ АГРОЦЕНОЗІВ СОЇ	37
Кудрявець С.М., Поспелова Г.Д., Коваленко Н.П.	ДОМІНУЮЧІ ХВОРОБИ ТА ЇХ НЕГАТИВНА ДІЯ НА РОЗВИТОК КУКУРУДЗИ	40
Lionel Hanuise	POTATO LATE BLIGHT WARNING SYSTEM IN WALLONIA – BELGIUM	42
Ласло О.О.	ФІТОСАНІТАРНИЙ МОНІТОРИНГ БАГАТОРІЧНИХ НАСАДЖЕНЬ: АДВЕНТИВНІ ВИДИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІТОЦЕНОЗ	46
Лисенко Ж.О., Поспелова Г.Д., Коваленко Н.П.	ФІТОПАТОГЕННИЙ КОМПЛЕКС НАСІННЯ КУКУРУДЗИ	49

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРОВАНОГО ЗАХИСТУ РОСЛИН

Для ефективного використання родючості ґрунту та генетичного потенціалу рослин вченими розроблені та рекомендовані агротехнології вирощування сільськогосподарських культур, які дозволяють значно підвищити ступінь використання біокліматичного потенціалу для підвищення врожайності і якості продукції. Одним із важливих чинників агротехнологій є оптимізація фітосанітарного стану посівів на основі використання методів інтегрованого захисту рослин. Існуюча система захисту включає: агротехнічні, біологічні, хімічні, фізичні, механічні заходи та карантин рослин. Важливість цих методів різниться в залежності від культур сівозміни, плодових та ягідних насаджень. Для польових культур агротехнічний метод завжди був основним і роль його зростає у зв'язку з загальносвітовою тенденцією екологізації захисту рослин.

Сучасна стратегія інтегрованого захисту рослин якраз і базується на агротехнологіях, у основі яких лежить спроба досягти компромісу між прагненням одержати високий екологічно безпечний урожай і зберегти родючість ґрунту. Ідеальним напрямом для цього є система органічного землеробства, що базується на комплексі організаційно-господарських та агротехнічних заходів і технологій. Це – структура посівних площ; використання багаторічних та однорічних бобових трав; науково-обґрунтовані сівозміни; мілкий обробіток ґрунту; використання органічних добрив; сидератів; якісна підготовка насіння; оптимальні строки проведення робіт; застосування мікробіологічних препаратів; контроль економічних порогів шкідливості шкідників, хвороб та бур'янів.

Системою передбачається повна відмова від використання пестицидів і мінеральних добрив, окрім можливих винятків: інкрустації насіння та використання макро- і мікроелементів для поліпшення властивостей органічних добрив у процесі переробки гною в компост.

Оптимізація фітосанітарного стану посівів за органічного землеробства базується на формуванні гетерогенної видової та сортової структур агроєкосистем і різноплановості (гармонічному поєднанні рослинництва і тваринництва) у діяльності господарства, коли створюється сприятливий біоценотичний стан. Це обумовлює збереження і збільшення чисельності й ефективності дії корисних видів членистоногих і мікроорганізмів, а проведення агротехнічних заходів, що входять у технології вирощування культур, обмежує діяльність шкідливих організмів в агроценозах.

На думку відомого вченого із захисту рослин М. С. Корнійчука в інтенсивних технологіях зменшенню видової різноманітності і чисельності шкідників та збудників хвороб до порогової, без використання хімічних засобів, сприяє своєчасне та якісне застосування агротехнічних заходів протягом 4-5 років за умов їхньої належної взаємодії.

Агротехнічний метод захисту рослин має більше як сторічну історію, яка бере свій початок з праці губерньського ентомолога Й. К. Пачоського: «Механическая обработка земли, как лучшее средство борьбы с вредителями хлебных злаков» (1900 р.). Пізніше цей метод розвивали вчені Полтавської державної сільськогосподарської дослідної станції М. В. Курдюмов та В. В. Знаменський, а в бувшому Радянському Союзі – В. М. Щеголев, І. Ф. Павлов та ін. З того часу комплекс агротехнічних заходів майже не змінився, проте вони удосконалились на основі наукових досліджень.

Одним з основних заходів захисту рослин є сівозміна, роль якої полягає у просторовому віддаленні місця розміщення культури від резервації шкідливих організмів. Запровадження сівозміни запобігає пошкодженню шкідниками, не здатними до активного переміщення (нематоди, личинки хлібної жужелиці та кореневої бурякової попелиці, ґрунтові мікроорганізми – збудники корневих гнилей рослин тощо), затримує заселення посівів комахами, які пошкоджують сходи і мігрують з торішніх полів сівозміни.

Важливим профілактичним прийомом є впровадження у сівозміну післяукісних, післяжнивних та сидеральних культур. Останнім часом зростає увага виробників до бінарних посівів, які сприяють покращенню фітосанітарного стану агробіоценозів.

В інтегрованих системах захисту рослин все активніше використовується біологічний метод. Це пояснюється тим, що біологічні препарати не забруднюють довкілля, проявляють високу селективну дію, зручні для виробництва і мають невичерпні ресурси для постійного нарощування обсягів. Тому впровадження заходів біологічного (біоценотичного) методу є пріоритетною формою в довгострокових програмах боротьби з шкідливими організмами.

Невід'ємною частиною системи інтегрованого захисту рослин в наш час і на майбутнє залишається хімічний метод, хоча широке використання пестицидів призвело до цілого ряду серйозних негативних наслідків. Екологічне та економічне обґрунтування доцільності використання хімічних засобів захисту рослин є однією з вимог екологізації інтегрованого захисту рослин.

Таким чином, актуальною на сучасному розвитку сільськогосподарського виробництва є тенденція до застосування новітніх і уже відомих агротехнічних і біологічних заходів, стійких сортів, засобів механізації та інших ефективних екологічно безпечних методів контролю шкідливих організмів в агробіоценозах.

*Завідувач кафедри захисту рослин, професор, доктор
сільськогосподарських наук, Заслужений діяч науки і техніки України,
Писаренко В.М.*